

Turystyka a ekorozwój

Diagnozy stanu sanitarnego środowiska i wzrostu zagrożeń dalszą degradacją przyrody doprowadziły do wysunięcia tezy, że aby zagwarantować trwałość funkcjonowania ekosystemu Ziemi rozwój gospodarczy musi być podporządkowany jego efektywności i zdolności do odtwarzania. Zasoby nieodnawialne kurczą się, odnawialne posiadają ograniczoną zdolność do odtwarzania a odporność środowiska na zanieczyszczenia jest limitowana procesami przyrodniczymi. Wnioski z tej oceny wskazują, że XXI w. musi być erą ekorozwoju – alternatywy obecnych sposobów gospodarowania człowieka jego środowiskiem.

Ekorozwój (ang. sustainable development) po raz pierwszy zdefiniowano w deklaracji konwencji ONZ, w 1972 r., w Sztokholmie. Szczegółowe jego zasady sformułowała w 1987 r. Światowa Komisja Środowiska i Rozwoju (The World Commission on Environment and Development) w raporcie „Nasza wspólna przyszłość” (Our Common Future). Podczas odbywającej się w Rio de Janeiro w 1992 r. Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój”, zwanej też „Szczytem Ziemi”, przedstawiciele niemal wszystkich państw świata podpisali dokument zobowiązujący rządy tych krajów do wdrażania zasad nowego rozwoju społeczno-ekonomicznego (D. Zaręba, 2000).

Według przyjętej wówczas deklaracji ekorozwój, czyli inaczej rozwój zrównoważony, to taki kierunek polityki gospodarczej, który zaspokaja potrzeby współczesnych mieszkańców Ziemi, a jednocześnie zapewnia przyszłym pokoleniom możliwość zrealizowania ich własnych potrzeb. We wszystkich dziedzinach gospodarki, w tym również w turystyce, rozwój ten odbywa się w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym. Podstawowym pojęciem w ramach rozwoju zrównoważonego jest ład. Prawidłowo funkcjonujący ekorozwój musi godzić ze sobą cztery rodzaje ładów: ekologiczny, społeczny, gospodarczy oraz przestrzenny.

Cechą ekorozwoju jest więc nie tylko prowadzenie działalności respektującej zasadę poszanowania praw i dóbr przyrody, ale i tworzenie w wyniku tej działalności nowej, wyższej wartości jaką niesie ze sobą rozwój harmonijny, zrównoważony (nie niszczący), samopodtrzymujący (J. Kołodziejski, T. Parteka, 1998).

Właśnie na takim modelu ekorozwoju opiera się idea turystyki zrównoważonej (sustainable tourism). Jej synonimami, zawartymi w literaturze przedmiotu, są m. in.: turystyka łagodna (soft tourism), przyjazna środowisku (environmentally sensible tourism), turystyka zgodna z zasadami ekorozwoju. Według definicji Federacji Parków Narodowych i Rezerwatów Przyrody Europy turystyka zrównoważona określana jest jako „każda forma rozwoju turystycznego, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w nie zmienionym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów” (D. Zaręba, 2000, s. 36). U podstaw koncepcji turystyki zrównoważonej leży więc osiągnięcie harmonii między potrzebami turystów, środowiska naturalnego i lokalnych społeczności.

D. Zaręba (2000) wyróżnia cztery podstawowe zasady dotyczące zarządzania turystyką zrównoważoną w sektorach gospodarki turystycznej:

- zapewnienie ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych, kulturowych i społecznych. Jest to takie zarządzanie turystyką, które ma na uwadze wyczerpywalność zasobów, pozwalające na ich przetrwanie i użytkowanie, a także zapewniające utrzymanie ich różnorodności oraz odrębności,
- podejście interdyscyplinarne do zarządzania turystyką. Dla optymalizacji korzyści i zachowania najważniejszych priorytetów, zarządzanie turystyką zrównoważoną wymaga współpracy profesjonalistów z wielu różnych specjalności, takich jak: ekonomia, zarządzanie i marketing, planowanie przestrzenne, prawo, ochrona przyrody, socjologia itp.,

- planowanie długofalowe. Pozwoli ono przewidzieć i zapobiec negatywnym skutkom wpływu turystyki na środowisko. Planowanie długofalowe powinno zakładać elastyczny sposób działania podczas realizacji zamierzonego celu, określać pewne niezbędne następstwa i pokazywać ewentualne sposoby wyjścia z zaistniałych trudności,
- wspieranie lokalnej gospodarki i udziału ludności miejscowej w rozwoju turystyki. Turystyka w regionie powinna opierać się głównie na lokalnych zasobach materialnych i inicjatywie ludności miejscowej, przynosząc mieszkańcom korzyści finansowe oraz dbając o szeroko pojętą jakość życia.

Z przedstawionych wyżej zasad wynika, iż zarządzanie turystyką zrównoważoną ma na celu godzenie, a nie konfliktowe przeciwstawianie doświadczeń ochrony środowiska z zadaniami gospodarki turystycznej. Dotychczasowe ogólne stwierdzenia o nadmiernej presji turystyki na środowisko wyrażanej liczbą turystów na danym obszarze są już do prowadzenia efektywnej ekopolityki i rozwoju zrównoważonego regionów turystycznych niewystarczające. Trzeba zdać sobie z tego sprawę, skrupulatnie przyglądać się stratom ekologicznym i społecznym by prawidłowo liczyć długoterminowe efekty ekonomiczne (J. Kamieniecka, 1998).

Turystyka, będąca jednym z najdynamiczniej rozwijających się sektorów gospodarki światowej, odgrywa istotną rolę w kontekście ekorozwoju. Współczesne podejście do rozwoju turystyki coraz częściej zakłada konieczność równoważenia aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych, co czyni ją jednym z kluczowych obszarów zastosowania idei zrównoważonego rozwoju. Z jednej strony turystyka przyczynia się do wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, rozwijania infrastruktury i podnoszenia poziomu życia mieszkańców regionów turystycznych. Z drugiej jednak jej intensyfikacja może prowadzić do degradacji środowiska naturalnego, nadmiernej eksploatacji zasobów, presji na ekosystemy oraz niekorzystnych zmian społecznych. Dlatego

zintegrowane podejście uwzględniające zasady ekorozwoju jest kluczowe dla przyszłości tego sektora.

Turystyka jako czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego

Znaczenie turystyki dla lokalnych gospodarek jest niezaprzeczalne. W wielu regionach, szczególnie o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych, stanowi ona główne źródło dochodów i szansę na rozwój ekonomiczny. Przykładem mogą być obszary górskie, nadmorskie czy tereny wiejskie, w których rozwój turystyki przyczynił się do powstawania nowych przedsiębiorstw, poprawy infrastruktury transportowej, noclegowej oraz gastronomicznej. Ekorozwój w tym kontekście zakłada jednak, że rozwój gospodarczy nie może odbywać się kosztem środowiska oraz lokalnych społeczności. Oznacza to konieczność odpowiedzialnego planowania przestrzennego, kontrolowania liczby turystów, ochrony walorów krajobrazowych oraz edukowania odwiedzających.

Turystyka zrównoważona promuje modele podróżowania o mniejszym wpływie na środowisko, takie jak turystyka kulturowa, agroturystyka, turystyka przyrodnicza czy slow tourism. Szczególnie ważną rolę odgrywa tutaj agroturystyka, która umożliwia regenerację obszarów wiejskich, dywersyfikację źródeł dochodu rolników oraz promocję lokalnej kultury i tradycji przy zachowaniu naturalnego krajobrazu. Przykłady takich działań widoczne są między innymi w regionach górskich Europy, gdzie rozwój gospodarstw agroturystycznych przyczynił się do ochrony bioróżnorodności, utrzymania tradycyjnych form gospodarowania oraz promocji żywności ekologicznej.

Wpływ turystyki na środowisko naturalne

Negatywne skutki turystyki tradycyjnej mogą być znaczące. Należą do nich m.in. zanieczyszczenie środowiska, erozja gleb, niszczenie roślinności, hałas, nadmierna produkcja odpadów

oraz presja na zasoby wodne. W wielu popularnych destynacjach turystycznych obserwuje się także zjawisko overtourismu, czyli nadmiernego obciążenia obszarów turystycznych przez odwiedzających, co prowadzi do zniszczeń ekosystemów, wzrostu cen oraz konfliktów społecznych. W takich przypadkach ekorozwój wskazuje konieczność reorientacji działań turystycznych na modele bardziej odpowiedzialne, obejmujące zarządzanie ruchem turystycznym, wdrażanie systemów ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom krajobrazowym.

Istotną rolę odgrywają tu również innowacje technologiczne i zarządzanie środowiskowe. Wdrażanie ekologicznych systemów transportu, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, wprowadzanie programów recyklingu, stosowanie energii odnawialnej oraz promowanie budownictwa ekologicznego w infrastrukturze turystycznej przyczyniają się do minimalizacji śladu ekologicznego turystyki. Dodatkowo ważna jest ochrona obszarów cennych przyrodniczo poprzez tworzenie parków narodowych, rezerwatów biosfery i obszarów Natura 2000 oraz poprzez stosowanie zasad tzw. turystyki kwalifikowanej, polegającej na ograniczaniu liczby użytkowników na wrażliwych terenach.

Edukacja ekologiczna jako fundament turystyki zrównoważonej

Ekorozwój w turystyce zakłada nie tylko ochronę środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami, ale także edukację ekologiczną turystów i lokalnych społeczności. Wiedza na temat wartości przyrodniczych, zasad ochrony środowiska oraz odpowiedzialnego zachowania w przestrzeni naturalnej jest kluczowa dla kształtowania postaw sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi. Programy edukacyjne realizowane w parkach narodowych, ośrodkach edukacyjnych czy centrach informacji turystycznej mają na celu podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie proekologicznych zachowań.

Takie działania przynoszą wymierne korzyści – pozwalają na zmniejszenie negatywnego wpływu turystów na środowisko, wzmacniają identyfikację mieszkańców z lokalnymi wartościami przyrodniczymi i kulturowymi, a także sprzyjają długofalowemu rozwojowi regionów turystycznych. Świadomy turysta staje się bowiem ambasadorem ochrony środowiska, który nie tylko korzysta z jego zasobów, lecz także przyczynia się do ich ochrony.

Podsumowanie

Relacja między turystyką a ekorozwojem jest złożona i wymaga prowadzenia odpowiedzialnej polityki zarządzania zasobami turystycznymi. Turystyka, rozwijana zgodnie z zasadami ekorozwoju, ma potencjał do stania się ważnym narzędziem wspierania ochrony środowiska, przeciwdziałania depopulacji obszarów wiejskich, promocji lokalnych tradycji i wartości kulturowych oraz budowy świadomości ekologicznej. Kluczowe jest jednak, aby rozwój infrastruktury, planowanie przestrzenne, edukacja turystyczna i polityka lokalna były prowadzone w sposób zintegrowany i długofalowy. Tylko wówczas turystyka może pełnić rolę katalizatora rozwoju zrównoważonego, harmonijnie łącząc potrzeby gospodarcze, społeczne i środowiskowe, a jednocześnie chroniąc zasoby naturalne dla przyszłych pokoleń.

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu pracy z zakresu ochrony środowiska, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace z ekologii i innych kierunków pisane na (prawie) każdy temat.